

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	–	(16x3)	–	48 נקודות
פרק שני	–	(16x2)	–	32 נקודות
פרק שלישי (חובה)	–	(20x1)	–	20 נקודות
סך הכול	–			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.

מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיקו את השאלה; כתבו את מספרה בלבד.

(2) התרכזו בנושא. שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שייכות וזרות (48 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1-4 (לכל שאלה – 16 נקודות).

1. קראו **שופטים**, פרק ט"ז.

א. קראו פרק ט"ז, פסוקים ד'–כ"א וגם פרק י"ד, פסוקים ט"ו–כ'.

(1) בכל אחד מן הפרקים מתוארת התנהגות של אישה כלפי שמשון. הסבירו מה משותף להתנהגות של שתי הנשים,

ומהי הביקורת עליו הנרמזת בקטעים האלה. בססו את דבריכם על שני הפרקים. (4 נקודות)

(2) לדעתכם, עם איזו מן הנשים אפשר להזדהות יותר? הסבירו את דבריכם. בתשובתכם כתבו על שתי הנשים.

(4 נקודות)

ב. קראו פסוקים כ"ג–ל"א וגם את הקטע שלפניכם מן השיר "בסוף העולם" שכתב אהוד מנור.

"תמיד תוכל לברוח

מאביך, מאימך ומשמך

אך אפילו בסוף העולם

לא תוכל לברוח מעצמך".

(מתוך השיר **בסוף העולם**)

כיצד התפיסה המובעת בשיר באה לידי ביטוי ביחס של הפלשתים אל שמשון, בהתנהגותו של שמשון וביחס של בית

אביו אליו? בססו את דבריכם על השיר ועל הפסוקים (היעזרו גם ב**שופטים**, פרק י"ד, פסוקים א'–ג').

(8 נקודות)

2. קראו **רות**, פרק א', פסוקים י"ב–כ"ב.

א. את המילה "מכם" שבדברי נעמי: "כִּי מֵרֵלֵי מְאֹד מִכֶּם" (פסוק י"ג) אפשר לפרש בשני אופנים: "בשבילכן" או "בגללכן".

(1) לפי כל אחד מן הפירושים האלה למילה "מכם", מהו היחס של נעמי אל כלותיה, ומדוע היא מתייחסת אליהן כך?

הסבירו את דבריכם ובססו אותם על הכתוב. (4 נקודות)

(2) קראו פסוקים ט"ז–ט. איזה משני הפירושים האלה למילה "מכם" בא לידי ביטוי ביחסה של נעמי אל רות

בפסוקים אלה? הסבירו את דבריכם. (4 נקודות)

ב. קראו **רות**, פרק א', פסוקים י"ט–כ"ב וגם **רות**, פרק ד', פסוקים ו'–י"ז.

מהו היחס אל רות בנוגע להשתייכותה לעם ישראל על פי פרק א', ומהו יחס זה על פי פרק ד'? הסבירו מה גרם

לשינוי ביחס. (8 נקודות)

3. לפניכם תרגום לעברית של **דניאל**, פרק ו'. קראו אותו, וענו על סעיפי השאלה שאחריו.

- א. וְדָרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה בֶן שִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה בְּמֹלְכוֹ.
- ב. וַיְהִי כְּטוֹב בְּעֵינָיו, וַיִּמְנָה בְּמַלְכוּתוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים אַחֲשֹׁדְרָפְנִים, אֲשֶׁר יָהִיוּ בְּכָל הַמַּמְלָכָה.
- ג. וּמַעֲלֵיהֶם מִיָּנָה שְׁלוֹשָׁה מִשְׁגִּיחִים, וְדַנְיָאֵל אֶחָד מֵהֶם, אֲשֶׁר לָהֶם יִמְסְרוּ הָאֲחֲשֹׁדְרָפְנִים הַלָּלוּ דִּין וְחִשְׁבוֹן, לְבַל יֹאנֹנָה לְמֶלֶךְ כָּל רַע.
- ד. וַיְהִי דַנְיָאֵל גּוֹבֵר עַל הַמִּשְׁגִּיחִים וְהָאֲחֲשֹׁדְרָפְנִים, כִּי רוּחַ יִתְּרָה הָיִיתָה בּוֹ עַד שֶׁחֲשַׁב הַמֶּלֶךְ לְהַעֲמִידוֹ עַל כָּל הַמַּמְלָכָה.
- ה. אֲזִי בִיקְשׁוּ הַמִּשְׁגִּיחִים וְהָאֲחֲשֹׁדְרָפְנִים לְמִצּוֹא עֲלִילַת דְּבָרִים עַל דַּנְיָאֵל מִצַּד הַמַּלְכוּת, אֲבָל לֹא יָכְלוּ לְמִצּוֹא אֲשֶׁמָּה אוֹ דְּבַר שְׁחִיתוֹת, כִּי נֶאֱמַן הָיָה וְלֹא נִמְצָאָה בּוֹ כָּל שְׁחִיתוֹת.
- ו. וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה: לֹא נִמְצָא עַל דַּנְיָאֵל זֶה עֲלִילָה אַחֶרֶת מִלִּבְד עֲבוֹדַת אֱלֹהָיו.
- ז. וַיִּמְהָרוּ הַמִּשְׁגִּיחִים וְהָאֲחֲשֹׁדְרָפְנִים הָהֵם אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: יְחִי הַמֶּלֶךְ דְּרִישׁ לְעוֹלָם!
- ח. כָּל הַמִּשְׁגִּיחִים וְהָאֲחֲשֹׁדְרָפְנִים וְסִגְנֵיהֶם יַעֲצוּ שִׁיּוּצֵי הַמֶּלֶךְ פְּקוּדָה וַיִּשְׁלִיט אִיסוּר, כִּי בְּשִׁלּוּשֵׁי הַיָּמִים הַבָּאִים כָּל אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ בִּקְשָׁה מֵאֵל אוֹ מֵאִדָּם אַחֵר זֹלַת הַמֶּלֶךְ, יוֹשִׁלֵּךְ אֶל גּוֹב הָאֲרִיּוֹת.
- ט. וְעַתָּה, הַמֶּלֶךְ, הוֹצֵא אֶת הָאִיסוּר וְכַתּוּב בְּמִכְתָּב, שֶׁאֵין לִשְׁנוֹתוֹ, כְּמִשְׁפַּט מִדֵּי וּפְרַס, חוֹק בֶּל יַעֲבֹר.
- י. עַל כֵּן כָּתַב הַמֶּלֶךְ דְּרִישׁ אֶת הַמִּכְתָּב וְאֶת הָאִיסוּר.
- יא. כֹּאשֶׁר נֹדַע לְדַנְיָאֵל שֶׁנִּכְתַּב הָאִיסוּר בְּמִכְתָּב, נִכְנַס לְבֵיתוֹ, וְחִלּוֹנוֹת בֵּיתוֹ פְּתוּחִים כִּנְגַד יְרוּשָׁלַיִם וּשְׁלֹשׁ פַּעֲמִים בַּיּוֹם הָיָה כּוֹרֵעַ עַל בְּרִכּוֹ וּמִתְפַּלֵּל וּמוֹדָה לֵאלֹהָיו, כִּשֶׁם שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה לִפְנֵי כֵן.
- יב. וַיִּמְהָרוּ הָאֲנָשִׁים הָהֵם וַיִּמְצְאוּ אֶת דַּנְיָאֵל מִבִּקְשׁ וּמִתַּחֲנֵן לִפְנֵי אֱלֹהָיו.
- יג. וַיִּגְשׁוּ אֶל הַמֶּלֶךְ וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵיו עַל הָאִיסוּר שֶׁכָּתַב בְּמִכְתָּב. הָאֵם לֹא כָּתַבְתָּ אִיסוּר, שֶׁכָּל אָדָם שִׁיבְקֵשׁ בְּשִׁלּוּשֵׁי הַיָּמִים הַבָּאִים בִּקְשָׁה מֵאֵל אוֹ מֵאִדָּם אַחֵר זֹלַתְךָ - יוֹשִׁלֵּךְ לְגוֹב הָאֲרִיּוֹת? וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר: נִכּוֹן הַדְּבַר, כְּמִשְׁפַּט מִדֵּי וּפְרַס, חוֹק בֶּל יַעֲבֹר.
- יד. וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ: דַּנְיָאֵל, אֲשֶׁר מִבְּנֵי גְלוּת יְהוּדָה, לֹא שָׁם לִיבּוֹ אֵלַיְךָ, הַמֶּלֶךְ, וְגַם לֹא אֶל הָאִיסוּר אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ, וּשְׁלֹשׁ פַּעֲמִים בַּיּוֹם מִבִּקְשׁ אֶת בִּקְשָׁתוֹ.
- טו. וַיְהִי כְּשִׁמוּעַ הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵיהֶם, וַיִּרַע הַדְּבַר בְּעֵינָיו וַיִּתֵּן אֶת דַּעְתּוֹ עַל דַּנְיָאֵל לְהַצִּילוֹ וְעַד שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה הָיָה מִשְׁתַּדֵּל לְהַצִּילוֹ.
- טז. וַיִּמְהָרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: דַּע לָךְ, הַמֶּלֶךְ, כִּי מִשְׁפַּט מִדֵּי וּפְרַס הוּא, שֶׁכָּל אִיסוּר אוֹ פְּקוּדָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לְקִיּוּמָם בְּלִי לִשְׁנוֹתָם.
- יז. אֲזִי צִוִּיתָ הַמֶּלֶךְ וַיִּבְיֹאוּ אֶת דַּנְיָאֵל וַיִּשְׁלִיכוּהוּ אֶל גּוֹב הָאֲרִיּוֹת. וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְדַנְיָאֵל: אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה עוֹבֵד אוֹתוֹ תִּמְיֹד, הוּא יוֹשִׁיעֶךָ.
- יח. וַיִּבְיֹאוּ אֶבֶן אַחַת וַיִּשְׁמְצוּ אוֹתָהּ עַל פִּי הַגּוֹב, וַיַּחֲתוּם הַמֶּלֶךְ עַל הָאֶבֶן בְּטַבְעָתוֹ וּבְטַבְעָתוֹ נִכְבְּדִיו לְמַעַן לֹא יִשְׁנָה אֶת רְצוֹנוֹ בַּדְּבַר דַּנְיָאֵל.
- יט. אֲזִי הֵלֵךְ הַמֶּלֶךְ לְהִיכָלוֹ וַיִּשְׁכַּב בְּתַעֲנִית, וְכָל דְּבַר מִשְׁמַח לֹא הֵבִיא לִפְנָיו, וַתִּנְדּוֹד שְׁנָתוֹ.
- כ. וַיִּקּוּם הַמֶּלֶךְ בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר עִם אוֹר רֹאשׁוֹן וַיִּיחַפֵּז אֶל גּוֹב הָאֲרִיּוֹת.
- כא. וּבַהֲתַקְרְבוֹ אֶל גּוֹב הָאֲרִיּוֹת, זָעַק אֶל דַּנְיָאֵל בְּקוֹל עֲצוּב. וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְדַנְיָאֵל: דַּנְיָאֵל, עֲבַד אֱלֹהִים חַיִּים! אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה עוֹבֵד אוֹתוֹ בְּכָל עֵת, הִיכוֹל הוּא לְהוֹשִׁיעֶךָ מִן הָאֲרִיּוֹת?

(שימו לב: המשך התרגום וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

כב. וידבר דניאל עם המלך ויאמר: המלך לעולם יחיה!
 כג. אלוהי שלח את מלאכו ויסגור את פי האריות ולא חיבלו בו, מפני שנמצאה לי זכות לפניו, ואף לך המלך לא עשיתי כל רע.
 כד. וישמח מאוד המלך ויצווה להעלות את דניאל מן הגוב, ולא נמצאה בו כל חבלה, כי האמין באלוהיו.
 כה. ויצווה המלך ויביאו את האנשים אשר העלילו על דניאל, וישליכום אל גוב האריות עם בניהם ונשותיהם, ולא הספיקו להגיע לתחתית הגוב עד ששלטו בהם האריות ושיברו את עצמותיהם.
 כו. אז כתב המלך דריוש בכל לשון ולשון אל האומות והעמים היושבים בארץ: ירבה שלומכם!
 כז. ממני יצאה פקודה, שבכל ממלכתי יהיו רועדים ומפחדים מאלוהי דניאל, שהוא אל חי וקיים לעולם. לא תכלה מלכותו, ושלטונו - עד קץ הימים.
 כח. הוא מושיע ומציל, עושה אותות ומופתים בשמיים ובארץ, אשר הציל את דניאל מידי האריות.
 כט. ודניאל זה הצליח במלכות דריוש ובמלכות כורש הפרסי.

א. (1) קראו פסוקים א'–כ"ז.

הסבירו מדוע פעלו השרים נגד דניאל, וכיצד הם ניצלו את זרותו כדי לפגוע בו. בססו את דבריכם על הכתוב.

(4 נקודות)

(2) לפי פסוקים ט"ז–כ"ז, מה הייתה התוצאה של פעולת השרים, ומהי האירוניה המשתקפת בתוצאה זו?

(4 נקודות)

ב. קראו **דניאל**, פרק ו', פסוקים י"ז–כ"ה וגם **מלכים ב'**, פרק י"ז, פסוקים כ"ד–כ"ח.

מהו המסר התאולוגי (דת־אמוני) שמועבר באמצעות אזכור האריות בשני הפרקים, וכיצד הוא בא לידי ביטוי בכל אחד

מהם? הסבירו את דבריכם ובססו אותם על שני הפרקים. (8 נקודות)

4. קראו **עזרא**, פרק י'.

א. קראו פסוקים א'–ו'.

מה הציע שכניה לעזרא כדי לעזור לו בהתמודדותו עם בעיית הנשים הנוכריות, ומה היו שני הטיעונים של שכניה כדי לשכנע

את עזרא? הסבירו את דבריכם ובססו אותם על הכתוב. (8 נקודות)

ב. קראו פסוקים ט'–י"ד.

(1) במה דרישת עזרא מן העם בפסוקים אלה שונה מן ההצעה המקורית שהציע שכניה בפסוקים ב'–ד', ומדוע שינה עזרא

בדבריו את ההצעה המקורית? הסבירו את דבריכם. (4 נקודות)

(2) קראו גם את הכלל מדברי חז"ל שלפניכם.

"אין גוזרין גזרה על הציבור אלא אם כן רוב [ה]ציבור יכולין לעמוד בה".

(תלמוד בבלי, מסכת עבודה זרה, דף לו, ע"א)

הסבירו את העיקרון העולה מן הכלל שבדברי חז"ל, וכיצד עיקרון זה בא לידי ביטוי בתגובת העם על דרישתו של

עזרא. בססו את דבריכם על הכתוב. (4 נקודות)

פרק שני – מנהיגות במבחן (32 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה – 16 נקודות).

5. קראו **שופטים**, פרק י"א, פסוקים א'–י"א ופסוקים ל'–ל"ה.

א. (1) קראו פסוקים א'–י"א.

יש הטוענים כי המשא ומתן שניהל יפתח עם זקני גלעד בפסוקים ד'–י"א מלמד כי הוא ראוי להיות מנהיג, ולעומת זאת יש הטוענים כי יפתח אינו ראוי לתפקיד זה. הסבירו את שתי הטענות האלה ובססו אותן על הכתובים. (4 נקודות)

(2) באיזו מן הטענות שבתת-סעיף (1) תומך הכתוב בפרק י"א, פסוקים ל'–ל"ה? הסבירו את דבריכם ובססו אותם על הכתוב. (4 נקודות)

ב. קראו **שופטים**, פרק ח', פסוקים א'–י"א וגם **שופטים**, פרק י"ב, פסוקים א'–ז'.

(1) מהי הביקורת על יפתח בהשוואה בינו ובין גדעון בנוגע להתמודדותם עם שבט אפרים? הסבירו את דבריכם ובססו אותם על שני הפרקים. (4 נקודות)

(2) עיתוי הפנייה של שבט אפרים לגדעון היה שונה מעיתוי הפנייה של שבט אפרים ליפתח. הסבירו כיצד עובדה זו עשויה לרכך את הביקורת כלפי יפתח. בססו את דבריכם על שני הפרקים. (4 נקודות)

6. קראו **דברים**, פרק י"ז, פסוקים י"ד–כ'.

א. קראו פסוקים י"ד–ט"ו, וגם **דברים**, פרק ז', פסוקים ו'–ז'.

יש הטוענים שההשוואה בין שני הפרקים מלמדת על הפער בין רצון האל ובין רצונם של בני ישראל בנוגע למעמדו של העם בהשוואה לעמים אחרים.

הסבירו טענה זו על פי הפסוקים שקראתם, וכתבו כיצד החוק בפרק י"ז מתמודד עם פער זה. (8 נקודות)

ב. קראו **דברים**, פרק י"ז, פסוקים ט"ו–כ' וגם את דבריו של י' זקוביץ שלפניכם מתוך מאמרו "על דמות המנהיג במקרא". "מנהיג בשר ודם מהווה איום לתפיסת עולם דתית, שמא תעצים דמותו, תכסה את עין השמש ותאפיל על אלוהיו".

(י' זקוביץ, "על דמות המנהיג במקרא", בתוך: **דמות המנהיג הריאלי והאידיאלי במקרא**, ירושלים, תשנ"ה, עמ' 13)

(1) מן הפסוקים שבספר **דברים** ציינו והסבירו שתי דוגמאות שבהן באה לידי ביטוי התמודדות עם האיום שהזכיר י' זקוביץ בדבריו. (4 נקודות)

(2) קראו גם **מלכים א'**, פרק י"ב, פסוקים כ"ח–ל"ג.

האם לדעתכם האיום שתיאר י' זקוביץ בדבריו מתממש בתיאור מלכותו של ירבעם? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב ועל דבריו של י' זקוביץ. (4 נקודות)

7. קראו **מלכים א**, פרק א'.

א. קראו פסוקים א'–כ"א וגם את דברי ר' מגידוב שלפניכם.

"פתיחתו של הפרק מתארת את דוד בזקנתו ומעוררת את השאלה: האם דוד עדיין שולט בממלכה?"

(קטע מתוך הרצאה של ר' מגידוב, **מלכים א**, פרק א', בתוך אתר 929)

הסבירו את דעתו של אדוניה בנוגע לשאלה זו, והסבירו גם את דעתם של בת שבע ונתן על כך. כתבו על מה מתבססת כל אחת מן הדעות. (8 נקודות)

ב. קראו פסוקים כ"ט–מ"א.

בהנחיות של דוד להמלכת שלמה יש שני שלבים, המתרחשים במקומות שונים.

(1) קראו את הקטע שלפניכם מן התלמוד הבבלי.

"תנו רבנן: אין מושחין את המלכים אלא על המעיין כדי שתימשך מלכותם".

(תלמוד בבלי, מסכת כריתות, דף ה, ע"ב)

על פי דברי התלמוד, היכן נערך השלב הראשון של המלכת שלמה, ומהי הסמליות בנוגע למלכותו העתידית?

הסבירו את דבריכם. (4 נקודות)

(2) היכן נערך השלב השני של ההמלכה? הסבירו מהי חשיבותו של שלב זה. (4 נקודות)

פרק שלישי – מנהיגות פוגשת זהות (20 נקודות)

ענו על שאלה 8 – חובה (20 נקודות).

8. קראו שופטים, פרק ט'.

א. קראו שופטים, פרק ט', פסוקים א'–ה' וגם יהושע, פרק ט', פסוקים ג'–י"א.

(1) כתבו מהי המטרה של אבימלך, ומהי המטרה של הגבעונים, וכיצד השימוש של כל אחד מהם בזהותו סייעה לו להשיג

את מטרתו. הסבירו את דבריכם ובססו אותם על שני הפרקים. (6 נקודות)

(2) קראו שופטים, פרק ט', פסוקים כ"ב–כ"ה וגם יהושע, פרק ט', פסוקים כ"א–כ"ז.

מהו המחיר ששילם אבימלך ומהו המחיר ששילמו הגבעונים על המניפולציות שעשו? הסבירו את דבריכם ובססו

אותם על שני הפרקים. (4 נקודות)

ב. קראו שופטים, פרק ט', פסוקים ו'–כ"א.

(1) במשל יותם – מהי הביקורת של יותם על עצי הפרי בנוגע ליחסם למלוכה, ומהי הביקורת על כל העצים בנוגע

לבחירתם באטד? בססו את דבריכם על פסוקים ז'–ט"ו. (6 נקודות)

(2) מהו מוסר ההשכל בנוגע למנהיגות, הנובע מדברי יותם? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על פסוקים ט"ז–כ"א.

(4 נקודות)

בהצלחה!